

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALDVOKAT
JULIANE KOKOTT
föredraget den 19 januari 2023¹

Mål C-721/21

Eco Advocacy CLG

(begäran om förhandsavgörande från High Court (Irland) (Förvaltningsöverdomstolen, Irland))

”Begäran om förhandsavgörande – Medlemsstaternas processuella autonomi – Effektivitetsprincipen – Krav på den skriftliga framställan inför den nationella domstolen – Miljö – Direktiv 2011/92/EU – Miljökonsekvensbedömning – Föregående prövning av huruvida det är nödvändigt att genomföra en bedömning – Motivering – Direktiv 92/43/EEG – Artikel 6.3 – Lämplig bedömning av konsekvenserna – Föregående prövning av huruvida det är nödvändigt att genomföra en bedömning – Åtgärder för att begränsa skador – Undanröjande av tvivel”

I. Inledning

1. Unionsrätten kräver att olika bedömningar av vissa planers och programs miljöpåverkan genomförs. Miljökonsekvensbedömningen enligt MKB-direktivet² och den lämpliga³ bedömningen enligt livsmiljödirektivet⁴ är antagligen de mest kända exemplen.

2. Den aktuella begäran om förhandsavgörande rör i synnerhet vissa formella krav på den *föregående prövningen* av huruvida det över huvud taget är nödvändigt att genomföra ovannämnda bedömningar. Det ska med avseende på båda direktiven klargöras om det är nödvändigt att uttryckligen motivera ett beslut att avstå från den egentliga bedömningen och om det är nödvändigt att i motiveringen, när det gäller miljökonsekvensbedömningar, uttryckligen ta ställning till alla kriterier som ska beaktas enligt MKB-direktivet. När det gäller den föregående prövningen inom ramen för livsmiljödirektivet ska det dessutom prövas om det är tillåtet att ta hänsyn till vissa åtgärder för att begränsa skadeverkningar och om det i motiveringen av ett beslut att inte genomföra en lämplig bedömning av konsekvenserna är nödvändigt att bemöta vissa invändningar.

¹ Originalspråk: tyska.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt (EUT L 26, 2012, s. 1) i dess ändrade lydelse enligt direktiv 2014/52/EU av den 16 april 2014 (EUT L 124, 2014, s. 1).

³ Dom av den 10 november 2022, AquaPri (C-278/21, EU:C:2022:864, punkt 32). Denna bestämning av bedömningen av konsekvenser saknas i den tyska språkversionen av artikel 6.3 i livsmiljödirektivet, men återfinns däremot i skäl 10 i samma direktiv. På grundval av den engelska språkversionen talas det ofta om ”appropriate assessment”.

⁴ Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (EGT L 206, 1992, s. 7) i dess ändrade lydelse enligt rådets direktiv 2013/17/EU av den 13 maj 2013 om anpassning av vissa direktiv på miljöområdet med anledning av Republiken Kroatians anslutning (EUT L 158, 2013, s. 193).

3. Dessutom ska EU-domstolen avgöra vilka krav som ska ställas på de argument som sökanden har gjort gällande inför den nationella domstolen. I detta sammanhang uppkommer ett liknande problem som det i samband motiveringen av beslutet som förfarandet för föregående prövning utmynnar i: Eventuellt har sökandena själva inte i tillräcklig utsträckning motiverat varför de anser att förstnämnda motivering inte preciserats i tillräcklig utsträckning.

4. Nedan kommer jag att visa att de unionsrättsliga bestämmelserna beträffande de argument som anförs inför domstol och de formella ramarna för motiveringen är mycket begränsade. Det ankommer i huvudsak på medlemsstaterna att anta motsvarande bestämmelser och på de nationella domstolarna att bedöma parternas argumentation och de uppgifter som lämnats i det omtvistade beslutet.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. MKB-direktivet

5. I artikel 4 i MKB-direktivet anges förfarandet för att fastställa huruvida det krävs att en miljökonsekvensbedömning genomförs:

”2. Om inte annat följer av artikel 2.4 ska medlemsstaterna när det gäller projekt som redovisas i bilaga II bestämma om projektet ska bli föremål för en bedömning i enlighet med artiklarna 5–10. Medlemsstaterna ska bestämma detta genom

a) granskning från fall till fall,

eller

b) gränsvärden eller kriterier som fastställs av medlemsstaten.

Medlemsstaterna får besluta att tillämpa båda de förfaranden som anges i leden a och b.

3. Vid granskning från fall till fall eller fastställande av gränsvärden eller kriterier enligt punkt 2 ska de relevanta urvalskriterier som fastställs i bilaga III beaktas. Medlemsstaterna får fastställa gränsvärden eller kriterier som avgör när projekt varken behöver omfattas av ett beslut enligt punkterna 4 och 5 eller en miljökonsekvensbedömning, och/eller gränsvärden eller kriterier som avgör när projekt under alla omständigheter ska genomgå en miljökonsekvensbedömning utan att omfattas av ett beslut enligt punkterna 4 och 5.

4. ...

5. Den ansvariga myndigheten ska fatta sitt beslut baserat på den information som exploatören lämnar i enlighet med punkt 4, i tillämpliga fall med hänsyn till resultatet av preliminära kontroller eller bedömningar av miljöpåverkan som utförts i enlighet med annan unionslagstiftning än detta direktiv. Beslutet ska offentliggöras och:

a) om det beslutas att en miljökonsekvensbedömning krävs, ange huvudskälen till varför det krävs en sådan bedömning, med hänvisning till de relevanta kriterier som anges i bilaga III, eller

b) om det beslutas att en miljökonsekvensbedömning inte krävs, ange huvudskälen till varför det inte krävs en sådan bedömning, med hänvisning till de relevanta kriterier som anges i bilaga III och, om exploatören föreslår detta, ange projektets särdrag och/eller planerade åtgärder för att undvika eller förebygga vad som annars kanske skulle ha utgjort betydande negativ miljöpåverkan”.

6. I bilaga III till MKB-direktivet anges urvalskriterierna för beslutet som avses i artikel 4.3:

”1. Projektens karakteristiska egenskaper

Projektets karakteristiska egenskaper måste beaktas, i synnerhet vad beträffar

- a) hela projektets omfattning och utformning,
- b) kumulativa effekter i förhållande till andra befintliga och/eller godkända projekt,
- c) utnyttjandet av naturresurser, framför allt jord, mark, vatten och biologisk mångfald,
- d) alstrande av avfall,
- e) föroreningar och störningar,
- f) risken för allvarliga olyckor och/eller katastrofer som är relevanta för det berörda projektet, inklusive sådana som orsakas av klimatförändringar, i enlighet med vetenskapliga rön,
- g) risker för människors hälsa (exempelvis på grund av vatten- eller luftföroreningar).

2. Projektens lokalisering

Miljöns känslighet i de geografiska områden som antas bli påverkade av projekten måste beaktas, i synnerhet vad beträffar

- a) befintlig och godkänd markanvändning,
- b) naturresursernas relativa förekomst, tillgänglighet, kvalitet och förnyelseförmåga i området och under detta (inklusive jord, mark, vatten och biologisk mångfald),
- c) den naturliga miljöns tålighet, med särskild uppmärksamhet på
 - i) våtmarker, strandområden, flodmynningar,
 - ii) kustområden och marin miljö,
 - iii) bergs- och skogsområden,
 - iv) naturreservat och naturparker,

- v) områden som är klassificerade eller skyddade enligt nationell lagstiftning, och Natura 2000-områden som har fastställts av medlemsstaterna i enlighet med [livsmiljödirektivet] och [fågeldirektivet⁵],
- vi) områden där de miljö kvalitetsnormer som fastställts i unionslagstiftningen och som är relevanta för projektet inte följts eller där det anses att dessa inte kunnat följas,
- vii) tätbefolkade områden,
- viii) historiskt, kulturellt eller arkeologiskt betydelsefulla markområden och platser.

3. De potentiella effekternas typ och karakteristiska egenskaper

Projektens förväntade betydande miljöeffekter måste beaktas i förhållande till de kriterier som fastställs i punkterna 1 och 2 i denna bilaga, vad beträffar projektets inverkan på de faktorer som specificeras i artikel 3.1, med beaktande av

- a) effekternas storlek och utbredning (såsom exempelvis geografiskt område och den berörda befolkningens storlek),
- b) effekternas karaktär,
- c) effekternas gränsöverskridande karaktär,
- d) effekternas intensitet och komplexitet,
- e) effekternas sannolikhet,
- f) effekternas förväntade uppkomst, varaktighet, frekvens och reversibilitet,
- g) kumulativa effekter i förhållande till andra befintliga och/eller godkända projekt,
- h) möjligheten att begränsa effekterna på ett effektivt sätt.”

B. Livsmiljödirektivet

7. I artikel 6.3 i livsmiljödirektivet regleras den så kallade bedömningen av konsekvenserna:

”Alla planer eller projekt som inte direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av ett område, men som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt, skall på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området. Med ledning av slutsatserna från bedömningen av konsekvenserna för området och om inte annat följer av punkt 4, skall de behöriga nationella myndigheterna godkänna planen eller projektet först efter att ha försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada och, om detta är lämpligt, efter att ha hört allmänhetens åsikt.”

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (kodifierad version) (EUT L 20, 2010, s. 7).

III. Bakgrund och begäran om förhandsavgörande

8. Målet avser en ansökan om rättsprövning av giltigheten av ett bygglov som An Bord Pleanála (den irländska nämnden för fysisk planering, nedan kallad nämnden) beviljade avseende ett bostadsprojekt i Trim, grevskapet Meath. Projektet avser uppförandet av 320 bostäder i Charterschool Land, Manorlands.

9. Efter olika informella kontakter ingavs den formella bygglovsansökan för det aktuella projektet den 8 juli 2020. I ritningen anges olika åtgärder för att rena dagvatten innan det töms ut i en å som är ett tillflöde till floden Boyne.

10. Floden Boyne ligger i sig cirka 640 meter norr om projektet. Den hör till ett särskilt skyddsområde enligt fågeldirektivet, River Boyne and River Blackwater Special Protection Area (IE0004232), där kungsfiskaren (*Alcedo atthis*) [A229] utgör ett "qualifying interest" (skyddsvärt intresse). Området överlappar med ett särskilt bevarandeområde enligt livsmiljödirektivet, River Boyne and River Blackwater Special Area of Conservation (IE0002299). Livsmiljötyperna rikkärr [7230] och alluviala lövskogar med *Alnus glutinosa* och *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) [91E0] och djurarterna *Lampetra fluviatilis* (flodnejonöga) [1099], *Salmo salar* (lax) [1106] och *Lutra lutra* (utter) [1355] utgör likaså "qualifying interests" (skyddsvärda intressen).

11. En rapport avseende den föregående prövningen av huruvida det är nödvändigt att genomföra en miljökonsekvensbedömning utarbetades, samt en ekologisk konsekvensbedömning som innefattade ett antal förslag till begränsningsåtgärder. En rapport avseende den föregående prövningen enligt livsmiljödirektivet lades också fram, i vilken slutsatsen drogs att projektet inte skulle ha några konsekvenser för Natura 2000-områden.

12. An Taisce (National Trust for Ireland, en organisation med ett lagenligt bemyndigande som konsult inom planläggning) och *Council* (kommunstyrelsen) i staden Trim ingav yttranden i vilka de eventuella konsekvenserna för Natura 2000-områdena framhölls till följd av dagvattenavrinningen. Kommunstyrelsen uttryckte även betänkligheter avseende artskydd.

13. Trots detta beviljade nämnden det omtvistade bygglovet utan att genomföra en miljökonsekvensbedömning enligt MKB-direktivet eller en bedömning av konsekvenser enligt livsmiljödirektivet.

14. Den mall som inspektören använde i bilaga A till sin rapport har ett format för den föregående prövningen av huruvida det är nödvändigt att genomföra en miljökonsekvensbedömning som i väsentliga avseenden avviker från bilaga III till MKB-direktivet. Den hänskjutande domstolen anser att överensställningen mellan bilaga III och inspektörens rapport förefaller vara oklar. Inspektören behandlar de farhågor för eventuella negativa effekter på Natura 2000-områdena som uttryckts men drar slutsatsen att de är ogrundade.

15. Den 27 oktober 2020 beviljades bygglov formellt genom beslut av nämnden enligt förfarandet för strategiska bostadsprojekt. Nämnden angav inte uttryckligen exakt vilka handlingar som innehöll motiveringen vad beträffar miljökonsekvensbedömningen enligt MKB-direktivet och den lämpliga bedömningen enligt livsmiljödirektivet. Den hänskjutande domstolen har uppgett att avsikten tycks ha varit att denna motivering skulle ingå i dels inspektörens rapport, i bilaga A till nämnda handling, och dels i de rapporter som hade lagts fram av exploatören i den mån som inspektören hänvisade till dem.

16. Eco Advocacy överklagade nämnda bygglov till den hänskjutande domstolen.

17. Det framgår av en tidigare dom som meddelats av den hänskjutande domstolen att Eco Advocacy har gjort gällande de två grunderna som är föremål för den andra, tredje och sjätte frågan för första gången under det muntliga förfarandet.⁶ An Taisce och Client Earth förordnades därefter som sakkunniga i målet.

18. Genom beslut som inkom den 26 november 2021 till EU-domstolen ställde den hänskjutande domstolen följande frågor till EU-domstolen:

- 1) Får den allmänna principen om unionsrättens företrädare och/eller om lojalt samarbete till följd, antingen generellt eller specifikt på miljörettens område, att när en part inleder ett förfarande för att angripa giltigheten av en administrativ åtgärd genom att uttryckligen eller underförstått hänvisa till en bestämd unionsrättsakt, men inte anger vilka bestämmelser i rättsakten som har åsidosatts, eller inte anger vilken specifik tolkning som innebär att bestämmelserna åsidosatts, ska eller får den behöriga nationella domstolen pröva denna grund, utan hinder av eventuella nationella processrättsliga regler som kräver att de specifika åsidosättanden som är aktuella ska anges i partens inlagor?
- 2) Om den första frågan besvaras jakande, får då artikel 4.2, 4.3, 4.4 och/eller 4.5 och/eller bilaga III till MKB-direktivet, och/eller direktivet tolkat mot bakgrund av rättssäkerhetsprincipen och principen om god förvaltningssed i artikel 41 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, till följd att det, när en behörig myndighet beslutar att ett förslag till bygglov inte ska underkastas förfarandet för miljökonsekvensbedömning, ska finnas en uttrycklig, separat och/eller specifik uppgift om i exakt vilka handlingar den behöriga myndighetens skäl anges?
- 3) Om den första frågan besvaras jakande, får då artikel 4.2, 4.3, 4.4 och/eller 4.5 och/eller bilaga III till MKB-direktivet, och/eller direktivet tolkat mot bakgrund av rättssäkerhetsprincipen och principen om god förvaltningssed i artikel 41 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, till följd att det, när en behörig myndighet beslutar att ett förslag till bygglov inte ska underkastas förfarandet för miljökonsekvensbedömning, föreligger en skyldighet att uttryckligen ange överväganden avseende samtliga specifika rubriker och underrubriker i bilaga III till MKB-direktivet, i den mån som dessa rubriker och underrubriker eventuellt är relevanta för projektet?
- 4) Ska artikel 6.3 i livsmiljödirektivet tolkas så, att vid tillämpningen av principen att det – för att avgöra huruvida det är nödvändigt att senare på lämpligt sätt bedöma konsekvenserna av en plan eller ett projekt för ett berört område – inte är lämpligt att vid den föregående prövningen beakta de åtgärder som syftar till att undvika eller begränsa planens eller projektets skadliga effekter på området, har den behöriga myndigheten i en medlemsstat rätt att beakta de punkter i en plan eller ett projekt som innefattar avlägsnande av föroreningar som kan få till följd att de skadliga effekterna på det europeiska området begränsas enbart på grund av att dessa punkter inte är avsedda som begränsningsåtgärder även om de får den följden, och att de skulle ha ingått i gestaltningen som standardinslag, oavsett eventuell påverkan på det europeiska område som berörs?

⁶ High Courts dom av den 27 maj 2021, Eco Advocacy/An Bord Pleanála (2020 nr 1030 JR, [2021] IEHC 265, punkterna 46, 48 och 86).

- 5) Ska artikel 6.3 i livsmiljödirektivet tolkas så, att när den behöriga myndigheten i en medlemsstat, trots de frågeställningar eller farhågor som framförts av expertorganen, är övertygad om slutsatsen, vid den föregående prövningen, att det inte krävs att det genomförs någon bedömning på lämpligt sätt, åligger det myndigheten att ge en uttrycklig och detaljerad motivering som kan skingra alla rimliga tvivel ur ett vetenskapligt perspektiv vad beträffar de planerade byggarbetenas påverkan på det berörda europeiska området, och som uttryckligen och individuellt undanröjer alla de tvivel som i det avseendet har uppkommit under förfarandet för allmänhetens deltagande?
- 6) Om den första frågan besvaras jakande, får då artikel 6.3 i livsmiljödirektivet, och/eller direktivet tolkat mot bakgrund av rättssäkerhetsprincipen och principen om god förvaltningssed i artikel 41 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, till följd att det, när en behörig myndighet beslutar att ett förslag till bygglov inte ska underkastas förfarandet för att bedömas på lämpligt sätt, ska finnas en uttrycklig, separat och/eller specifik uppgift om i exakt vilka handlingar den behöriga myndighetens skäl anges?

19. Eco Advocacy CLG, An Board Pleanála, An Taisce – The National Trust for Ireland och ClientEarth har avgett ett gemensamt skriftligt yttrande. Därutöver har Irland, Republiken Italien och Europeiska kommissionen avgett skriftliga yttranden. Bortsett från Republiken Italien deltog ovannämnda parter vid den muntliga förhandlingen den 27 oktober 2022.

IV. Rättslig bedömning

20. Den hänskjutande domstolens frågor avser, för det första, vilka krav som får ställas på argumentationen som framförs av parter som har åberopat att unionsrätten åsidosatts (fråga 1), för det andra, den föregående prövningen av huruvida det är nödvändigt att genomföra en miljökonsekvensbedömning enligt MKB-direktivet (frågorna 2 och 3) eller en lämplig bedömning av konsekvenserna på bevarandeområden enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet (frågorna 4–6).

A. Fråga 1: Krav som ställs på påståenden om överträdelser

21. Den första frågan har ställts i syfte att klargöra de unionsrättsliga gränserna för nationella krav på formerna för att framställa grunder för ett överklagande inför domstol. Det framgår av frågan att den irländska processrätten föreskriver att de konkreta åsidosättanden som åberopats måste anges i parternas inlagor. Sökandena i det nationella målet tycks emellertid inte i samband med alla grunder ha hänvisat till vilka bestämmelser i respektive direktiv som har åsidosatts, inte angett vilken specifik tolkning som innebär att bestämmelserna åsidosatts, eller vad som utgör det påstådda åsidosättandet. Mot denna bakgrund vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida de allmänna principerna om unionsrättens företräde och/eller om lojalt samarbete får till följd, antingen generellt eller specifikt på miljörettens område, att den behöriga nationella domstolen ska eller får pröva grunder som i de skriftliga inlagorna framställts på ett otillräckligt sätt.

1. Huruvida frågan kan tas upp till sakprövning

22. Italien anser att frågan inte kan tas upp till sakprövning, eftersom begäran om förhandsavgörande inte innehåller en närmare redogörelse för de nationella bestämmelser som Eco Advocacys framställan hade behövt uppfylla för att kunna tas upp till prövning.

23. När det gäller denna invändning ska det medges att en närmare redogörelse för de relevanta nationella bestämmelserna och motsvarande skriftliga inlagor och muntliga argumentation i begäran för förhandsavgörande hade varit värdefull för att ge ett användbart svar på tolkningsfrågorna och för Italiens deltagande i förfarandet. Enligt artikel 94 i domstolens rättegångsregler ska en begäran om förhandsavgörande innehålla uppgift om saken och en sammanfattning av de relevanta omständigheterna, såsom dessa har utretts av den hänskjutande domstolen eller, i vart fall, en redogörelse för de uppgifter om de faktiska omständigheterna som ligger till grund för frågorna, samt lydelsen av de nationella bestämmelser som kan vara tillämpliga och, i förekommande fall, relevant nationell rättspraxis.

24. Dessa upplysningar kan visserligen utläsas av de nationella handlingarna i målet och i synnerhet av den tidigare domen som meddelats av den hänskjutande domstolen.⁷ Dessa handlingar har dock inte överlämnats till medlemsstaterna eller unionsinstitutionerna och de har inte heller översatts.

25. Trots dessa brister är det möjligt att besvara den aktuella frågan, eftersom domstolen endast tolkar unionsrätten inom ramen för ett förfarande för förhandsavgörande utan att meddela ett slutligt avgörande av den nationella tvisten. Det är följaktligen inte lämpligt att avvisa denna fråga.

2. Bedömning

26. Med den första frågan vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida den nationella processrätten får ställa upp krav på att överträdelser av unionsrätten framställs på ett klart och precist sätt redan under det skriftliga förfarandet. Frågan avser å ena sidan huruvida sådana krav på parternas framställan är tillåtna och, å andra sidan, huruvida de nationella domstolarna enligt unionsrätten får eller till och med är skyldiga att ex officio och oberoende av om parterna åberopar detta i rätt tid pröva sådana överträdelser.

a) Kraven på parternas framställan

27. Av den allmänna principen om unionsrättens företräde och/eller om lojalt samarbete, vilka den hänskjutande domstolen hänvisat till, följer för det första att de nationella domstolarna är skyldiga att säkerställa att de unionsrättsliga bestämmelserna ges full verkan.⁸

28. Som jag redan framhållit i flera tidigare förslag till avgörande⁹ ankommer det på varje medlemsstats interna rättsordning att fastställa de processuella regler som gäller för talan som syftar till att säkerställa skyddet för enskildas rättigheter enligt unionsrätten (medlemsstaternas processuella autonomi), i vart fall när det saknas unionsrättsliga regler på området. I sådana situationer får reglerna inte vara mindre förmånliga än de som gäller för liknande situationer

⁷ Se ovan punkt 17.

⁸ Dom av den 9 mars 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, punkt 24), och dom av den 24 oktober 2018, XC m.fl. (C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 44).

⁹ Mitt förslag till avgörande i målet Impact (C-268/06, EU:C:2008:2, punkterna 45 och 46), mitt förslag till avgörande i målet Križan m.fl. (C-416/10, EU:C:2012:218, punkt 153) och mitt förslag till avgörande i målet Flausch m.fl. (C-280/18, EU:C:2019:449, punkterna 47 och 48).

som regleras av nationell rätt (likvärdighetsprincipen) och inte medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen).¹⁰

29. Artikel 11 i MKB-direktivet innehåller särskilda bestämmelser om rättsligt skydd som medlemsstaterna till följd av sin processuella autonomi kan begränsa i det aktuella målet. Enligt artikel 11.1 ska medlemsstaterna se till att det finns en rätt att under vissa villkor få den materiella eller formella giltigheten av ett beslut, en handling eller en underlåtenhet som omfattas av direktivets bestämmelser om allmänhetens deltagande prövad i domstol eller något annat oberoende och opartiskt organ som inrättats genom lag. Artikel 11.4 andra stycket föreskriver att sådana förfaranden ska vara rättvisa, snabba och inte oöverkomligt kostsamma.

30. Dessa bestämmelser kräver visserligen att i synnerhet miljöorganisationer garanteras tillgång till ett effektivt och rättvist förfarande inför domstol. I detta sammanhang måste det finnas en möjlighet att få lagenligheten av ett relevant beslut, handling eller underlåtenhet prövad, det vill säga att åberopa vissa grunder. Hur och vid vilken tidpunkt dessa grunder ska åberopas regleras emellertid inte i de aktuella bestämmelserna. Följaktligen är det upp till medlemsstaterna att reglera detta inom ramen för deras processuella autonomi.

31. Det finns inget som tyder på att likvärdighetsprincipen inte iakttagits i det aktuella målet. Däremot kan det inte uteslutas att krav på precisionen i den skriftliga framställan kan medföra att det blir omöjligt eller svårt att utöva rättigheter inför domstol. Effektivitetsprincipen åsidosätts emellertid endast om det blir *överdrivet* svårt eller *i praktiken* omöjligt att utöva rättigheter inför domstol.

32. Vid denna prövning är det nödvändigt att undersöka de berörda reglernas funktion i förfarandet som helhet – med beaktande av dess förlopp och särdrag – vid de olika nationella rättsinstanserna. I förekommande fall ska de principer som ligger till grund för det nationella rättskipningssystemet beaktas, till exempel skyddet av rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och säkerställandet av ett korrekt genomförande av förfarandet.¹¹

33. I detta sammanhang har EU-domstolen redan slagit fast att nationella processuella regler som innebär att saken i målet bestäms av de grunder som åberopas i samband med att talan väcks är förenliga med effektivitetsprincipen eftersom de säkerställer ett korrekt genomförande av förfarandet, bland annat genom att avvärja att förfarandet försenas till följd av att nya rättsliga grunder tas upp till prövning.¹²

34. Som Irland med rätta har påpekat finns även motsvarande bestämmelser i unionsdomstolarnas rättegångsregler. Bland annat föreskriver artikel 120 c i domstolens rättegångsregler att en ansökan ska innehålla uppgift om de grunder och argument som åberopas samt en kortfattad framställning av dessa grunder. Dessa uppgifter ska vara tillräckligt klara och precisa för att svaranden ska kunna förbereda sitt försvar och för att domstolen ska kunna utöva

¹⁰ Dom av den 16 december 1976, Rewe-Zentralfinanz och Rewe-Zentral (33/76, EU:C:1976:188, punkt 5), dom av den 15 april 2008, Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, punkterna 44 och 46), och dom av den 19 december 2019, Deutsche Umwelthilfe (C-752/18, EU:C:2019:1114, punkt 33).

¹¹ Dom av den 14 december 1995, Peterbroeck (C-312/93, EU:C:1995:437, punkt 14), dom av den 6 oktober 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662, punkterna 36 och 37), och dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 63).

¹² Dom av den 14 december 1995, van Schijndel och van Veen (C-430/93 och C-431/93, EU:C:1995:441, punkterna 20 och 21), och dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 64).

sin kontroll.¹³ Enligt artikel 127.1 i rättegångsreglerna får nya grunder inte åberopas under rättegången, såvida de inte föranleds av rättsliga eller faktiska omständigheter som framkommit först under rättegången.

35. Det är följaktligen förenligt med effektivitetsprincipen att den nationella processrätten ställer upp kravet att parterna redan i ett tidigt skede ska redogöra för sin argumentation med tillräcklig klarhet och precision.

36. Hur en sådan redogörelse ska se ut för att anses vara tillräckligt klar och precis beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Det avgörande kriteriet bör vara att parterna och domstolen med säkerhet kan identifiera varje enskild grund som åberopas. Det är alltså endast en överdriven formalism som ska anses medföra att det blir överdrivet svårt att utöva en rättighet, vilket således inte vore förenligt med effektivitetsprincipen.

37. För övrigt ska kraven på framställningen av grunderna även ta hänsyn till i vilken mån den andra partens agerande har bidragit till eventuella brister. I synnerhet den andra, tredje, femte och sjätte frågan tyder på att nämnden i det nationella målet har angett skälen till det omtvistade bygglovet på ett sätt som eventuellt bidragit till bristerna i Eco Advocacys framställning av grunderna. Om så är fallet, ska denna omständighet beaktas på ett lämpligt sätt vid bedömningen av om Eco Advocacys framställning uppfyller de berörda kraven.

38. Det ankommer på behörig nationell domstol att bedöma huruvida vissa partsinlagor uppfyller dessa krav. Den ska fastställa innehållet i de relevanta nationella kraven genom att tolka de tillämpliga bestämmelserna. Det är endast denna domstol som har den kunskap som krävs för att kunna bedöma på vilket sätt grunderna ska framställas för att de ska anses ha den klarhet och precision som fordras för att parterna och domstolen själv ska kunna förstå dem. Dessutom kan denna domstol genom egna iakttagelser fastställa huruvida brister i framställningen faktiskt har lett till missförstånd och i vilken mån det kan hänföras till den andra partens agerande.

39. Sammanfattningsvis kan det konstateras att medlemsstaternas processuella autonomi – begränsad av effektivitetsprincipen – tillåter att parterna i en tvist förpliktas att i ett tidigt i skede i sina skriftliga yttranden redogöra för hur unionsrätten åsidosatts med tillräcklig klarhet och precision för att den nationella domstolen ska kunna ta hänsyn till överträdelsen.

b) Prövning ex officio

40. De krav som, enligt vad som anförts ovan, får ställas på parternas framställningar vid de nationella domstolarna skulle emellertid få en begränsad betydelse om dessa domstolar enligt unionsrätten skulle vara skyldiga eller i vart fall ha rätt att ex officio pröva överträdelser av unionsrätten som inte angetts tillräckligt tydligt.

41. Trots detta har den hänskjutande domstolen härlett en sådan skyldighet från behovet av att säkerställa unionsrättens fulla verkan. I detta sammanhang har An Taisece hänvisat till rättspraxis från EU-domstolen, enligt vilken nationella domstolar i den engelska språkversionen av domarna ska underlåta "of their own motion" att tillämpa nationella bestämmelser som strider mot

¹³ Dom av den 9 januari 2003, Italien/kommissionen (C-178/00, EU:C:2003:7, punkt 6), och dom av den 31 mars 2022, kommissionen/Polen (Beskattnings av energiprodukter) (C-139/20, EU:C:2022:240, punkt 55).

unionsrätten.¹⁴ På grundval av den engelska språkversionen av denna rättspraxis är slutsatsen begriplig, eftersom ”of their own motion” även kan översättas ”ex officio”. Följaktligen vore det möjligt att tolka nämnda rättspraxis på så sätt att nationella domstolar ex officio ska underlåta att tillämpa nationella bestämmelser som strider mot unionsbestämmelserna.

42. Detta synsätt grundas emellertid på en felaktig tolkning av ovannämnda rättspraxis beträffande unionsrättens företrädare. Det framgår tydligare i den franska språkversionen av denna formulering, enligt vilken domstolarna ska handla ”de leur propre autorité”, men även exempelvis i den tyska språkversionen, där det är fråga om ”eigener Entscheidungsbefugnis”.¹⁵

43. Det framgår även av det sammanhang i vilket EU-domstolens konstateranden återfinns att det är fråga om de nationella domstolarnas behörighet att tolka nationella bestämmelser i enlighet med kraven i unionslagstiftningen eller i nödfall tillämpa unionsrätten, som ska ges företräde, fram till dess att nationella bestämmelser som strider mot unionsrätten upphävs eller ogiltigförklaras.

44. Som jag redan tidigare har anfört krävs däremot inte att parterna inför de nationella domstolarna uttryckligen och i detalj anger vilka nationella bestämmelser som dessa domstolar ska tolka i överensstämmelse med unionsrätten eller ska underlåta att tillämpa. Det ankommer i stället på de nationella domstolarna att identifiera vilka dessa bestämmelser är och att utveckla en metod för att lösa eventuella konflikter mellan nationell rätt och unionsrätt i syfte att det resultat som fastställs i unionsrätten uppnås.¹⁶

45. Frågan huruvida de nationella domstolarna får eller ska pröva vissa överträdelser av unionsrätten ex officio har emellertid inget med detta att göra.

46. Varken unionsrättens företrädare eller förfarandet enligt artikel 11 i MKB-direktivet innehåller några föreskrifter i detta avseende. I synnerhet medför nämnda bestämmelse varken en skyldighet eller behörighet för nationella domstolar att pröva lagenligheten av det angripna beslutet utöver de grunder som har åberopats.

47. Härav följer att artikel 11 i MKB-direktivet skiljer sig från bestämmelserna som var föremål för en tidigare dom om kontrollen av förvar av tredjelandsmedborgare. Dessa bestämmelser förpliktade rättsliga myndigheter att med jämna mellanrum pröva huruvida villkoren för förvarets laglighet fortfarande är uppfyllda, utan att begränsa denna skyldighet på något sätt.¹⁷ Domstolen drog härav slutsatsen att den behöriga rättsliga myndigheten ex officio ska pröva huruvida ett laglighetsvillkor som inte åberopats av den berörda personen har uppfyllts.¹⁸ Med hänsyn till att förvar utgör ett allvarligt ingrepp i den grundläggande rätt till frihet som stadfästs i artikel 6 i stadgan, är denna skyldighet motiverad. På området för genomförandet av unionens miljölagstiftning saknas emellertid en motsvarande bestämmelse och i normalfallet förekommer inte heller liknande allvarliga ingrepp i enskildas rättigheter.

¹⁴ An Taise har hänvisat till domen av den 4 december 2018, Minister for Justice and Equality och Commissioner of An Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979, punkt 35), men liknande formuleringar återfinns bland annat i domen av den 9 mars 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, punkt 24), och dom av den 24 oktober 2018, XC m.fl. (C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 44). Se även mitt förslag till avgörande i målet Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:320, punkt 66).

¹⁵ Se domarna som anges i punkt 14.

¹⁶ Mitt förslag till avgörande i målet Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:320, punkt 67).

¹⁷ Dom av den 8 november 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid och X (Prövning av beslut om förvar ex officio) (C-704/20 och C-39/21, EU:C:2022:858, punkterna 85–87).

¹⁸ Dom av den 8 november 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid och X (Prövning av beslut om förvar ex officio) (C-704/20 och C-39/21, EU:C:2022:858, punkt 94).

48. Följaktligen ska även de nationella domstolarnas skyldighet eller behörighet att ex officio pröva vissa grunder för en talan bedömas utifrån medlemsstaternas processuella autonomi, vilken begränsas av likvärdighets- och effektivitetsprinciperna.

49. I detta hänseende innebär unionsrätten enligt fast rättspraxis inte att en nationell domstol är skyldig att ex officio pröva en grund avseende åsidosättande av unionsrättsliga bestämmelser, då prövningen av denna grund skulle tvinga den nationella domstolen att gå utöver ramen för rättegången såsom parterna har bestämt denna ram. Tvärtom är den nationella domstolen endast skyldig att ex officio beakta rättsliga grunder som följer av en unionsrättslig bestämmelse av tvingande beskaffenhet, då den domstolen enligt nationell rätt ska eller får göra det i förhållande till en nationell bestämmelse av tvingande beskaffenhet.¹⁹

50. Visserligen har EU-domstolen i motsats till detta konstaterat att de nationella domstolarna har en skyldighet att, så snart som de har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende, ex officio bedöma huruvida ett avtalsvillkor på vilket direktivet om oskäligen villkor i konsumentavtal²⁰ är tillämpligt är oskäligt och därigenom undanröja obalansen mellan konsumenten och näringsidkaren.²¹ Detta är emellertid ett undantagsfall i vilket konsumentens särskilda behov av skydd även kommer till uttryck genom att det i artikel 6.1 i samma direktiv föreskrivs att oskäligen villkor inte är bindande för konsumenten.²² Därefter har EU-domstolen utvidgat denna rättspraxis till att även omfatta vissa andra rättigheter som unionslagstiftningen ger konsumenterna.²³

51. Denna rättspraxis kan eventuellt överföras på unionens miljö rätt i situationer där det föreligger en risk för särskilt allvarliga överträdelser.²⁴ Det finns dock ingenting som tyder på att det vore fallet i det aktuella målet. Följaktligen finns ingen anledning att pröva denna fråga ytterligare.

52. Tolkningsfrågan gäller även hypotesen att unionsrätten visserligen inte förpliktar nationella domstolar men åtminstone ger dem en befogenhet att ex officio pröva överträdelser av unionens miljö rätt. Det är oklart huruvida denna fråga är relevant för utgången i målet, eftersom de irländska parterna i målet samstämmigt angett att den hänskjutande domstolen enligt irländsk rätt under vissa omständigheter har rätt att pröva sådana överträdelser ex officio.

53. Om denna fråga skulle vara avgörande för utgången i målet ska den även bedömas utifrån de gränser som likvärdighets- och effektivitetsprinciperna sätter för medlemsstaternas processuella autonomi.

¹⁹ Dom av den 14 december 1995, van Schijndel och van Veen (C-430/93 och C-431/93, EU:C:1995:441, punkterna 13, 14 och 22), dom av den 24 oktober 1996, Kraaijeveld m.fl. (C-72/95, EU:C:1996:404, punkterna 57, 58 och 60), dom av den 12 februari 2008, Kempter (C-2/06, EU:C:2008:78, punkt 45), och dom av den 26 april 2017, Farkas (C-564/15, EU:C:2017:302, punkterna 32 och 35). Se även mitt förslag till avgörande i målet Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:320, punkt 60).

²⁰ Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

²¹ Dom av den 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial och Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 26), dom av den 14 mars 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 46), och dom av den 17 maj 2022, SPV Project 1503 m.fl. (C-693/19 och C-831/19, EU:C:2022:395, punkt 53).

²² Dom av den 27 juni 2000, Océano Grupo Editorial och Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 26), dom av den 14 mars 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 45), och dom av den 17 maj 2022, SPV Project 1503 m.fl. (C-693/19 och C-831/19, EU:C:2022:395, punkt 52).

²³ Dom av den 4 oktober 2007, Rampion och Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, punkt 65), och dom av den 21 april 2016, Radlinger och Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 66).

²⁴ Mitt förslag till avgörande i målet Križan m.fl. (C-416/10, EU:C:2012:218, punkterna 160–166).

54. En sådan befogenhet kan i synnerhet följa av likvärdighetsprincipen om nationell lagstiftning föreskriver en motsvarande befogenhet i jämförbara situationer. Det ovannämnda argumentet går i denna riktning, men i slutändan saknas tillräckliga uppgifter beträffande irländsk rätt för att kunna besvara denna fråga slutgiltigt.

55. Effektivitetsprincipen kan däremot på sin höjd medföra en skyldighet för nationella domstolar att ex officio pröva *vissa* överträdelser. I det aktuella målet föreligger dock inga omständigheter som tyder på att en sådan skyldighet skulle aktualiseras. Utgångspunkten för denna princip är nämligen rättigheter som följer av unionsrätten. Genomförandet av rättigheter kan inte vara beroende av en befogenhet som domstolarna efter eget skön kan besluta att utöva eller inte.

56. Härav följer att unionsrätten i regel varken ger nationella domstolar en skyldighet eller en rätt att ex officio pröva överträdelser av unionens miljö rätt.

c) Svar på den första frågan

57. Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras så, att medlemsstaternas processuella autonomi – begränsad av effektivitetsprincipen – tillåter att parterna i en tvist förpliktas att i ett tidigt i skede i sina skriftliga yttranden redogöra för hur unionens miljö rätt åsidosatts med tillräcklig klarhet och precision för att den nationella domstolen ska kunna ta hänsyn till överträdelsen. Unionsrätten medför i regel varken en skyldighet eller en befogenhet för de nationella domstolarna att pröva sådana överträdelser ex officio.

B. Frågor beträffande miljökonsekvensbedömningen

58. Den andra och tredje tolkningsfrågan rör den föregående prövningen av om en miljökonsekvensbedömning ska genomföras för ett projekt. De har visserligen endast ställts för det fall att den första frågan besvaras jakande. Det framgår emellertid av övervägandena ovan att det i slutändan ankommer på den nationella domstolen att avgöra denna fråga mot bakgrund av den tolkningsvägledning som EU-domstolen tillhandahåller. Det finns således anledning att besvara även dessa frågor.

59. Enligt artikel 2.1 i MKB-direktivet ska medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att projekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan bland annat på grund av deras art, storlek eller lokalisering blir föremål för krav på tillstånd och en bedömning av deras miljöpåverkan innan tillstånd ges. Detta är den så kallade miljökonsekvensbedömningen.

60. Artikel 4.1 i MKB-direktivet föreskriver att de projekt som redovisas i bilaga I i princip alltid ska bli föremål för denna bedömning. Artikel 4.2 föreskriver däremot att det i vissa fall för projekt som redovisas i bilaga II efter en granskning från fall till fall ska bestämmas om en miljökonsekvensbedömning är nödvändig. I artikel 4.3 föreskrivs att de relevanta urvalskriterier som fastställs i bilaga III ska beaktas när denna granskning genomförs. De aktuella frågorna avser denna föregående prövning.

61. EU-domstolen har i detta avseende fastställt att en miljökonsekvensbedömning ska genomföras om det är sannolikt eller föreligger risk för att projektet får en betydande påverkan på miljön. Med hänsyn särskilt till försiktighetsprincipen, vilken enligt artikel 191.2 FEUF utgör en av hörnstenarna i unionens miljöpolitik, vilken syftar till en hög skyddsnivå, och som MKB-direktivet ska tolkas mot bakgrund av, anses en sådan risk föreligga när det på grundval av objektiva kriterier

inte kan uteslutas att det berörda projektet har en betydande påverkan på miljön.²⁵ Detta överensstämmer med praxis²⁶ från genomförandekommittén för Esbokonventionen²⁷ som genomförts genom MKB-direktivet.²⁸

62. Mot denna bakgrund ska jag först besvara den tredje och därefter den andra frågan.

1. Fråga 3: Hur omfattande ska skälen för att avstå från en bedömning av påverkan på miljön vara?

63. Med sin tredje fråga vill den hänskjutande domstolen få en precisering av kravet att motiveringen ska vara begriplig. Den vill få klarhet i huruvida myndigheten uttryckligen måste ange överväganden avseende samtliga specifika rubriker och underrubriker i bilaga III till MKB-direktivet, i den mån som dessa rubriker och underrubriker eventuellt är relevanta för projektet.

64. Enligt artikel 4.5 b i MKB-direktivet ska myndighetens beslut ange huvudskälen till varför det inte krävs en miljökonsekvensbedömning, med hänvisning till de relevanta kriterier som anges i bilaga III. Kriterierna i bilaga III till MKB-direktivet avser vissa karakteristiska egenskaper hos det berörda projektet, projektets lokalisering samt de potentiella effekternas typ och karakteristiska egenskaper.

65. Motiveringen kan endast uppfylla dessa krav om den för varje enskilt kriterium i bilaga III till MKB-direktivet på grundval av objektiva kriterier kan utesluta att det berörda projektet har en betydande påverkan på miljön. Avseende många av kriterierna kan denna slutsats vara uppenbar och det kan i sådana fall vara tillräckligt med en kort notering, och under vissa omständigheter kan det vara tillräckligt även för en kategori av likartade kriterier. I andra fall kan det krävas mer omfattande uppgifter.²⁹

66. MKB-direktivet innehåller inga bestämmelser som ställer upp formella krav på motiveringen med avseende på dessa punkter. I synnerhet kräver direktivet inte att motiveringen följer indelningen i bilaga III. Skälen som anges måste emellertid på ett tillräckligt tydligt sätt visa att projektet inte har en betydande påverkan på miljön. Om det inte sker med avseende på vissa kriterier i bilaga III kan skälen inte anses vara tillräckliga för att motivera att en miljökonsekvensbedömning inte genomförs.

67. Följaktligen måste det av motiveringen för att avstå från en miljökonsekvensbedömning enligt artikel 4.5 b i MKB-direktivet på grundval av objektiva kriterier och med hänvisning till de relevanta kriterier som anges i bilaga III vara möjligt att utesluta att det är sannolikt eller föreligger en risk för att projektet får en betydande påverkan på miljön.

²⁵ Dom av den 31 maj 2018, kommissionen/Polen (C-526/16, ej publicerad, EU:C:2018:356, punkterna 66 och 67), och förslag till avgörande av generaladvokat Collins i målet Wertinvest Hotelbetrieb (C-575/21, EU:C:2022:930, punkt 47), i överensstämmelse med domstolens fasta praxis avseende livsmiljödirektivet, i synnerhet dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkterna 43 och 44).

²⁶ Economic Commission for Europe, Opinions of the Implementation Committee (2001–2020) (2020), punkt 25. Se även Findings and recommendations further to a submission by Romania regarding Ukraine (EIA/IC/S/1, Bystroe Canal Project) av den 27 februari 2008 (ECE/MP.EIA/2008/6, punkt 49).

²⁷ Konventionen om miljökonsekvensbedömning i ett gränsöverskridande sammanhang från 1991 (EGT C 104, 1992, s. 7).

²⁸ Se i detta avseende mitt förslag till avgörande i målet Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2018:972, punkterna 69–74 och punkt 105 och följande punkter).

²⁹ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 november 2018, Holohan m.fl. (C-461/17, EU:C:2018:883, punkterna 37–39) avseende konsekvensbedömning enligt habitatdirektivet.

2. Fråga 2: Uttrycklig identifikation av skälen för att avstå från en bedömning av påverkan på miljön

68. Den andra frågan syftar till att fastställa i vilken mån beslutet att inte genomföra en miljökonsekvensbedömning måste innehålla en specifik uppgift om i vilka handlingar skälen till beslutet anges.

69. Bakgrunden till frågan är att Eco Advocacy i det nationella målet har gjort gällande att nämnden inte motiverat sitt beslut utan att inse att motiveringen finns i en bilaga till beslutet.

70. Som nämnts ovan föreskriver artikel 4.5 b i MKB-direktivet att ett beslut att inte genomföra en miljökonsekvensbedömning ska innehålla skälen till varför det inte krävs. Genom denna bestämmelse har lagstiftaren konkretiserat motiveringsskyldigheten som är en förutsättning för att uppfylla kravet att det ska vara möjligt att få till stånd en effektiv domstolskontroll av beslutet.³⁰ EU-domstolen ansåg tidigare att det var tillräckligt att skälen redovisades antingen i själva beslutet eller, på begäran, i ett senare meddelande,³¹ medan det numera står klart att skälen ska finnas med i beslutet.

71. Artikel 4.5 i MKB-direktivet innebär emellertid inte att den behöriga myndigheten är skyldig lämna en uttrycklig, separat och/eller specifik uppgift om i exakt vilka handlingar den behöriga myndighetens skäl anges. Inte heller artikel 6 i Århuskonventionen³² som genomförts genom MKB-direktivet³³ innehåller någonting som tyder på en sådan skyldighet.

72. Därför ges den behöriga myndigheten eller medlemsstaten ett visst utrymme för bedömning när det gäller framställningen av skälen.³⁴ Följaktligen är även denna fråga underkastad medlemsstaternas processuella autonomi, som ska utövas inom ramen för de gränser som fastställs av likvärdighets- och effektivitetsprinciperna.³⁵

73. Det vore emellertid knappast förenligt med effektivitetsprincipen att motiveringen är dold eller tvetydig,³⁶ eftersom det skulle medföra att det blir onödigt och således även överdrivet svårt att utöva eventuella rättigheter i samband med ett beslut om att avstå från en miljökonsekvensbedömning. Tvärtom måste skälen till beslutet lätt kunna identifieras som sådana och det måste utifrån deras innehåll framgå vilka omständigheter som ligger till grund för beslutet.

74. Mot denna bakgrund ska det i motiveringen till ett beslut att inte genomföra en miljökonsekvensbedömning i enlighet med artikel 4.5 b i MKB-direktivet och effektivitetsprincipen säkerställas att skälen ska kunna identifieras som sådana och att deras

³⁰ Dom av den 30 april 2009, Mellor (C-75/08, EU:C:2009:279, punkterna 57–59).

³¹ Dom av den 30 april 2009, Mellor (C-75/08, EU:C:2009:279, punkt 59).

³² Konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande och möjlighet till rättslig prövning avseende miljöfrågor av år 1998 (EUT L 124, 2005, s. 4), antagen genom rådets beslut 2005/370/EG av den 17 februari 2005 (EUT L 124, 2005, s. 1).

³³ Skälen 18–21 i MKB-direktivet och Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG av den 26 maj 2003 om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program avseende miljön och om ändring, med avseende på allmänhetens deltagande och rätt till rättslig prövning, av rådets direktiv 85/337/EEG och 96/61/EG (EUT L 156, 2003, s. 17).

³⁴ Se även Århuskonventionens efterlevnadskommittés (Aarhus Convention Compliance Committee) konstateranden och rekommendationer av den 7 mars 2009, Association Kazokiskes Community/Litauen (ACCC/C/2006/16, ECE/MP.PP/2008/5/Add.6, punkt 81). Beträffande denna kommitté, se senast mitt förslag till avgörande i målet FCC Česká republika (C-43/21, EU:C:2022:64, fotnot 16, med vidare hänvisningar).

³⁵ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 november 2019, Flausch m.fl. (C-280/18, EU:C:2019:928, punkt 27).

³⁶ Se den illustrativa domen av den 28 maj 2020, Land Nordrhein-Westfalen (C-535/18, EU:C:2020:391, punkt 87).

innehåll är begripligt. Det ankommer på den nationella domstolen att pröva huruvida en motivering uppfyller dessa krav då den har tillgång till nödvändig information för att bedöma om allmänheten i den berörda medlemsstaten kunde identifiera skälen som sådana och förstå dem.

C. Frågor beträffande livsmiljödirektivet

75. Frågorna 4–6 avser den föregående bedömningen av huruvida det är nödvändigt att genomföra en lämplig bedömning av konsekvenser enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet.

76. Medan den allmänna miljökonsekvensbedömningen inte är direkt bunden till villkoren för ett tillstånd,³⁷ är syftet med bedömningen av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet däremot att förbereda inför godkännandet av en plan eller ett projekt. Enligt artikel 6.3 andra meningen ska de behöriga nationella myndigheterna nämligen, med ledning av slutsatserna från bedömningen av konsekvenserna för området och om inte annat följer av punkt 4, godkänna planen eller projektet först efter att ha försäkrat sig om att det berörda området inte kommer att ta skada och, om detta är lämpligt, efter att ha hört allmänhetens åsikt.

77. Ett sådant godkännande får endast ges när det ur ett vetenskapligt perspektiv inte föreligger några rimliga tvivel om att planen eller projektet inte kan ha en skadlig inverkan på det berörda området.³⁸ Bedömningen av konsekvenserna måste således innehålla fullständiga, exakta och slutliga bedömningar och slutsatser, på grundval av vilka varje rimligt vetenskapligt tvivel kan skingras vad gäller de planerade arbetenas inverkan på det skyddade området.³⁹

78. Denna funktion hos den lämpliga bedömningen är också avgörande för kraven som ställs på den föregående prövningen av huruvida förstnämnda bedömning ska genomföras.

79. Enligt artikel 6.3 första meningen i livsmiljödirektivet ska alla planer eller projekt som enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka ett särskilt bevarandeområde på ett betydande sätt på lämpligt sätt bedömas med avseende på konsekvenserna för målsättningen vad gäller bevarandet av området.

80. Inom ramen för tolkningen av denna bestämmelse har domstolen utvecklat prövningskriteriet – som senare har överförts till den allmänna miljökonsekvensbedömningen⁴⁰ – att det ska göras en bedömning av konsekvenserna under förutsättning att det är sannolikt eller att det finns en risk för att planen eller projektet kommer att ha en betydande påverkan på det berörda området.⁴¹ Även här gäller att en sådan risk, i synnerhet med hänsyn till försiktighetsprincipen, anses föreligga när det på grundval av objektiva kriterier inte kan uteslutas att planen eller

³⁷ Dom av den 13 december 2007, kommissionen/Irland (C-418/04, EU:C:2007:780, punkt 231), och dom av den 14 mars 2013, Leth (C-420/11, EU:C:2013:166, punkt 46).

³⁸ Dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 59), dom av den 17 april 2018, kommissionen/Polen (Białowieżaskogen) (C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 117), och dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 120).

³⁹ Dom av den 11 april 2013, Sweetman m.fl. (C-258/11, EU:C:2013:220, punkt 44), dom av den 17 april 2018, kommissionen/Polen (Białowieżaskogen) (C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 114), och dom av den 9 september 2020, Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:680, punkt 55).

⁴⁰ Se ovan punkt 61.

⁴¹ Dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkterna 41 och 43), dom av den 17 april 2018, kommissionen/Polen (Białowieżaskogen) (C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 111), och dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 119).

projektet kan ha en betydande påverkan på bevarandemålen för området.⁴² Vid bedömningen av en sådan risk ska nämligen i synnerhet det av dessa planer eller projekt berörda områdets särart och miljömässiga förhållanden beaktas.⁴³ Om det efter denna föregående prövning fortfarande råder tvekan omkring huruvida verkningarna inte blir betydande är det följaktligen nödvändigt att genomföra en fullständig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 första meningen i livsmiljödirektivet.⁴⁴ Denna fullständiga bedömning är därmed huvudregeln och en avvikelse från den är endast tillåten om varje tvivel avseende nödvändigheten av en sådan prövning kan uteslutas.

81. Mot bakgrund av ovanstående överväganden kommer jag nedan att besvara frågorna 4–6 i omvänd ordning.

1. Fråga 6: Uttrycklig identifikation av skälen för att avstå från en bedömning enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet

82. Den sjätte frågan upprepar den andra frågan med avseende på motiveringen för att avstå från en bedömning enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet. Även i detta sammanhang ska det klargöras i vilken mån det är nödvändigt att lämna en specifik uppgift om i vilka handlingar skälen anges. Trots att frågan endast har ställts för det fall att den första frågan besvaras jakande måste den ändå besvaras, eftersom det endast är den nationella domstolen som kan avgöra om den första frågan ska besvaras jakande eller nekande under omständigheterna i det nationella målet.

83. Till skillnad från MKB-direktivet innehåller livsmiljödirektivet ingen uttrycklig reglering beträffande skälen till att avstå från en lämplig bedömning.

84. På samma sätt som i samband med den allmänna miljökonsekvensbedömningen⁴⁵ förutsätter en effektiv domstolskontroll av detta beslut och ett effektivt rättsligt skydd att den domstol som prövar saken och de personer som söker domstolsprövning antingen får tillgång till skälen till det angripna beslutet tillsammans med beslutet eller åtminstone på begäran.⁴⁶ Denna motiveringskyldighet överensstämmer för övrigt med rätten till god förvaltning som de nationella myndigheterna vid tillämpningen av unionsrätten visserligen inte måste ta hänsyn till på grundval av artikel 41 i stadgan,⁴⁷ men däremot måste beakta enligt en allmän rättsprincip.⁴⁸

⁴² Dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 134), och dom av den 9 september 2020, Friends of the Irish Environment (C-254/19, EU:C:2020:680, punkt 51). Beträffande MKB-direktivet, se ovan punkt 61.

⁴³ Dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 48), dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 134), och dom av den 17 april 2018, kommissionen/Polen (Białowieżaskogen) (C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 112).

⁴⁴ Dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 44), dom av den 26 maj 2011, kommissionen/Belgien (C-538/09, EU:C:2011:349, punkt 41), och dom av den 7 november 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment m.fl. (C-293/17 och C-294/17, EU:C:2018:882, punkt 114).

⁴⁵ Se ovan punkt 70.

⁴⁶ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 oktober 1987, Heylens m.fl. (222/86, EU:C:1987:442, punkt 15), och dom av den 30 april 2009, Mellor (C-75/08, EU:C:2009:279, punkt 59). Se även mitt förslag till avgörande i målet Holohan m.fl. (C-461/17, EU:C:2018:649, punkt 65).

⁴⁷ Dom av den 17 juli 2014, YS m.fl. (C-141/12 och C-372/12, EU:C:2014:2081, punkt 67), och dom av den 17 december 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, punkt 83).

⁴⁸ Dom av den 8 maj 2014, N. (C-604/12, EU:C:2014:302, punkterna 49 och 50), och dom av den 9 november 2017, LS Customs Services (C-46/16, EU:C:2017:839, punkt 39).

För miljörättsliga beslut som – såsom bedömningen av konsekvenser enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet⁴⁹ – enligt artikel 6 i Århuskonventionen ska bli föremål för allmänhetens deltagande kräver artikel 6.9 i Århuskonventionen dessutom att skälen till beslutet ska anges.

85. Eftersom unionsrätten visserligen kräver att skälen till beslutet lämnas men däremot inte föreskriver något beträffande deras form omfattas de av medlemsstaternas processuella autonomi som ska utövas inom ramen för likvärdighets- och effektivitetsprinciperna. Med avseende på framställningen av skälen för att avstå från en lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet gäller således i slutändan samma överväganden som för ett beslut att avstå från en miljökonsekvensbedömning.⁵⁰

86. När motiveringen till ett beslut att inte genomföra en lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet – såsom i det nationella målet – återfinns i beslutet ska den behöriga myndigheten således säkerställa att skälen kan identifieras som sådana och att innehållet i dem är begripligt. Det ankommer på den nationella domstolen att pröva huruvida en motivering uppfyller dessa krav. Den har tillgång till nödvändig information för att bedöma huruvida allmänheten i den berörda medlemsstaten kunde identifiera skälen som sådana och förstå dem.

2. Fråga 5: Undanröjande av tvivel

87. Inom ramen för den femte frågan har den hänskjutande domstolen ställt två delfrågor beträffande innehållet i motiveringen till ett beslut att inte genomföra en bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet: För det första behöver det klargöras huruvida denna motivering måste kunna skingra varje rimligt vetenskapligt tvivel vad gäller de planerade arbetenas inverkan på det berörda europeiska området. För det andra vill den hänskjutande domstolen få ett klargörande av huruvida motiveringen uttryckligen måste undanröja varje enskilt tvivel som uppkommer i detta avseende under förfarandet för allmänhetens deltagande.

a) Rimligt vetenskapligt tvivel

88. Domstolen använder kriteriet att det ur ett vetenskapligt perspektiv inte föreligger några rimliga tvivel eller att varje rimligt vetenskapligt tvivel måste vara uteslutet i samband med godkännande av planer eller projekt enligt artikel 6.3 andra meningen i livsmiljödirektivet efter att en lämplig bedömning av konsekvenserna genomförts.⁵¹ I samband med den föregående prövningen kräver domstolen däremot en bedömning av huruvida det på grundval av objektiva kriterier kan uteslutas att den aktuella planen eller projektet har en betydande påverkan på det berörda området.⁵²

⁴⁹ Dom av den 8 november 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838, punkt 49).

⁵⁰ Se ovan punkterna 72 och 73.

⁵¹ Dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 59), dom av den 17 april 2018, kommissionen/Polen (Białowieżaskogen) (C-441/17, EU:C:2018:255, punkt 114), och dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 120).

⁵² Dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 44), och dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 134).

89. Den föregående prövningen går ut på att identifiera planer och projekt som inte behöver underkastas en fullständig bedömning, eftersom det redan utan den fullständiga bedömningen står klart att de kan godkännas.⁵³ Däremot ska den föregående prövningen inte möjliggöra kringgående av den fullständiga bedömningen⁵⁴ eller göra det möjligt att genomföra planer och projekt som, om de skulle underkastas en fullständig bedömning enligt artikel 6.3 andra meningen i livsmiljödirektivet, inte får godkännas. Följaktligen måste kriterierna som tillämpas vid den föregående prövningen vara minst lika strikta som kriterierna vid den egentliga bedömningen.

90. Mot denna bakgrund ska den behöriga myndigheten i en medlemsstat, om den vid den föregående prövningen är övertygad om slutsatsen att det inte krävs att det genomförs någon lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet, åtminstone ge en uttrycklig och detaljerad motivering som kan undanröja alla rimliga tvivel ur ett vetenskapligt perspektiv vad beträffar de planerade byggarbetenas påverkan på det berörda bevarandeområdet.

b) Samtliga tvivel?

91. Det innebär emellertid inte med nödvändighet att motiveringen för att avstå från en bedömning av konsekvenserna även måste innehålla uttryckliga och detaljerade skäl som undanröjer varje enskilt tvivel som väckts med avseende på det skyddade området under förfarandet för allmänhetens deltagande.

92. I den mån som ett visst tvivel inte är rimligt ur ett vetenskapligt perspektiv kan det inte heller krävas att den behöriga myndigheten uttryckligen "undanröjer" det. Även bortsett från att det inte är motiverat att använda en myndighets resurser för att behandla tvivel som helt saknar vetenskaplig grund, torde det ofta över huvud taget inte vara möjligt att skingra sådana tvivel. Hur ska en myndighet exempelvis motbevisa en invändning om att ett visst projekt misshagar förfädernas andar?

93. Svaret på den femte frågan som jag lämnat i punkt 90 gäller således endast för de tvivel som yttrats under förfarandet för godkännande i den mån som de är rimliga ur ett vetenskapligt perspektiv.

3. Fråga 4: Beaktande av åtgärder som begränsar påverkan

94. Den fjärde frågan avser huruvida det vid den föregående prövningen av om det är nödvändigt att genomföra en lämplig bedömning enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet är tillåtet att beakta de punkter i en plan eller ett projekt som innefattar avlägsnande av föroreningar och som kan få till följd att de skadliga effekterna på det skyddade området begränsas, när de skulle ha ingått i gestaltningen som standardinslag oavsett eventuell påverkan på det berörda området.

95. Bakgrunden till denna fråga är domen i målet People Over Wind som rörde beaktande av åtgärder som syftar till att undvika eller begränsa planens eller projektets negativa effekter på det berörda området i samband med den föregående prövningen. I nämnda mål drog domstolen av

⁵³ Detta är även den riktiga tolkningen av mitt förslag till avgörande i målet Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:60, punkt 72), vilket nämnden emellertid har missförstått – antagligen delvis på grund av den engelska översättningen.

⁵⁴ Dom av den 12 april 2018, People Over Wind och Sweetman (C-323/17, EU:C:2018:244, punkt 37).

den omständigheten att sådana åtgärder vidtagits slutsatsen att det är sannolikt att området påverkas på ett betydande sätt och att det följaktligen är lämpligt att göra en fullständig bedömning.⁵⁵

96. Domstolen ansåg således att den omständigheten att åtgärder vidtagits i syfte att begränsa projektets negativa effekter på det skyddade området var ett tecken på att det krävdes en fullständig bedömning. Om det inte hade varit sannolikt att området påverkas på ett betydande sätt skulle det nämligen inte varit nödvändigt att vidta dessa åtgärder.

97. Punkter i en plan eller ett projekt som visserligen begränsar negativa effekter på det berörda skyddade området men som inte planerades av denna anledning ska däremot inte anses utgöra tecken på att det är sannolikt att sådan påverkan kommer att ske. De grundas nämligen inte på sannolikheten för sådan påverkan.

98. Ett exempel på sådana åtgärder är anslutningen av bostadshus till ledningsnätet där avloppsvatten behandlas. I synnerhet på grundval av avloppsdirektivet⁵⁶ utgör det en typisk egenskap hos bostadshus i Europeiska unionen som är helt oberoende av sannolikheten att ett skyddat område påverkas på ett betydande sätt. Trots att denna åtgärd reducerar eller till och med förhindrar negativ påverkan på vattendrag där renat avloppsvatten släpps ut utgör den alltså ändå inte ett tecken på att det är sannolikt att området påverkas på ett betydande sätt. Trots detta är det fortfarande möjligt att på grundval av andra omständigheter dra slutsatsen att en sannolikhet för sådan påverkan föreligger.

99. Ett problem är emellertid att fastställa huruvida en åtgärd syftar till att förhindra att det berörda området påverkas på ett betydande sätt eller om den har vidtagits oberoende av detta syfte. Denna bedömning kan emellertid inte grundas på den projektansvariges subjektiva uppgifter, eftersom avsikten med dem kan vara att kringgå en lämplig bedömning av konsekvenserna. Fastställelsen av att syftet med en åtgärd saknar samband med ett skyddat område ska i stället grundas på objektiva omständigheter, i synnerhet allmänna bestämmelser eller vanligt förekommande praxis.

100. Det nationella målet avser dagvattenavrinning. I målet är det inte fråga om avloppsvatten som leds in i ledningsnät i enlighet med exemplet ovan, utan om nederbörd som inte blandas med avloppsvatten från de berörda bostadshusen. Vid bedömningen av risken som härrör från att dagvatten indirekt släpps ut i ett skyddat vattendrag uppkommer frågan i vilken mån åtgärderna för rening av vattnet kan beaktas.

101. Det framgår av begäran om förhandsavgörande att dessa åtgärder för vattenrening, i likhet med exemplet som rör anslutning till ledningsnätet och till skillnad från situationen i domen *People Over Wind*, inte vidtas i syfte att begränsa påverkan på det skyddade området. Det är i stället fråga om åtgärder som vidtas för alla liknande projekt oberoende av om ett skyddat område berörs. De kan således inte anses utgöra tecken på att det är sannolikt att området påverkas på ett betydande sätt.

⁵⁵ Dom av den 12 april 2018, *People Over Wind och Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244, punkt 35).

⁵⁶ Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (EGT L 135, 1991, s. 40; svensk specialutgåva, område 15, volym 10, s. 93).

102. En kvarstående indikation på att området påverkas på ett betydande sätt är att dagvatten släpps ut på ett indirekt sätt. Domstolen kan av begäran om förhandsavgörande visserligen inte utläsa huruvida det redan av denna omständighet är möjligt att dra slutsatsen att en betydande påverkan sannolikt sker, men i begäran anges reningsåtgärderna som en omständighet som i vart fall kan reducera sannolikheten för sådan påverkan eller till och med kan förhindra påverkan helt.

103. Frågan är därmed huruvida dessa reningsåtgärder utgör objektiva omständigheter som kan förhindra att projektet påverkar området på ett betydande sätt, i den mening som avses i rättspraxis beträffande den föregående prövningen.

104. I detta sammanhang är ett ytterligare argument som framförts av domstolen i domen *People Over Wind* av betydelse. Domstolen angav att det är nödvändigt att genomföra en fullständig bedömning även av den anledningen att det är först genom en exakt analys inom ramen för denna bedömning som det över huvud taget är möjligt att fastställa huruvida de aktuella åtgärderna faktiskt kan undvika eller begränsa betydande påverkan på det skyddade området.⁵⁷

105. För att en åtgärd som begränsar negativ påverkan av ett projekt ska beaktas är det således avgörande huruvida det redan under den föregående prövningen är möjligt att skingra alla rimliga tvivel ur ett vetenskapligt perspektiv vad gäller effekterna av den aktuella åtgärden. I regel förutsätter detta att det redan finns tillräcklig praktisk erfarenhet av liknande åtgärder. Om sådana tvivel inte kan uteslutas är det inte heller möjligt att dra slutsatsen att åtgärden kan utesluta att det är sannolikt eller finns en risk för att området påverkas på ett betydande sätt, och den kan följaktligen inte beaktas som en avgörande omständighet i samband med den föregående prövningen.

106. Dessutom framhöll domstolen i domen *People Over Wind* risken för att ett beaktande av åtgärder för att begränsa skadorna i samband med den föregående prövningen innebär en risk för ett kringgående av den egentliga bedömningen.⁵⁸ Denna prövning kan för övrigt även innebära en risk – vilken dock inte förverkligas i det aktuella målet – för att allmänhetens rätt att delta⁵⁹ går förlorad.

107. Det kan emellertid inte anses utgöra ett kringgående av den lämpliga bedömningen av konsekvenser att beakta åtgärder som vidtagits oberoende av huruvida det finns en risk för att skyddade områden påverkas. Att ignorera dessa åtgärder skulle tvärtom innebära att verksamheten inte beaktas i sin helhet inom ramen för den föregående prövningen. Jag anser att det illustreras tydligt genom exemplet med anslutning till ledningsnätet: Det går i dag knappast att, vid konsekvensbedömningen, föreställa sig bostadshus i unionen vars avloppsvatten, som förr i tiden, leds ut direkt i vattendrag eller till och med direkt ut på gatan. Det vore följaktligen absurt att ifrågasätta sådana åtgärder i samband med ett bostadsprojekt. När det gäller de omtvistade åtgärderna för rening av avrinnande dagvatten är denna slutsats visserligen inte lika uppenbar, men den är ändå korrekt.

108. Mot denna bakgrund ska den fjärde frågan besvaras så, att det vid den föregående prövningen av om det är nödvändigt att genomföra en lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet är tillåtet att beakta de punkter i en plan eller ett projekt

⁵⁷ Dom av den 12 april 2018, *People Over Wind och Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244, punkt 36). Se även mitt förslag till avgörande i målet *Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:60, punkt 71).

⁵⁸ Dom av den 12 april 2018, *People Over Wind och Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244, punkt 37).

⁵⁹ Dom av den 8 november 2016, *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, punkt 49), och dom av den 12 april 2018, *People Over Wind och Sweetman* (C-323/17, EU:C:2018:244, punkt 39).

som innefattar avlägsnande av föroreningar och som kan få till följd att de skadliga effekterna på det skyddade området begränsas, när det på grundval av objektiva omständigheter står klart att de skulle ha ingått i gestaltningen som standardinslag oavsett eventuell påverkan på det berörda området, och varje rimligt tvivel ur ett vetenskapligt perspektiv vad gäller deras effektivitet kan uteslutas.

V. Förslag till avgörande

109. Mot bakgrund av vad som anförts ovan föreslår jag att domstolen ska besvara begäran om förhandsavgörande enligt följande:

- 1) Medlemsstaternas processuella autonomi – begränsad av effektivitetsprincipen – tillåter att parterna i en tvist förpliktas att i ett tidigt i skede i sina skriftliga yttranden redogöra för hur unionens miljö rätt åsidosatts med tillräcklig klarhet och precision för att den nationella domstolen ska kunna ta hänsyn till överträdelsen. Unionsrätten medför i regel varken en skyldighet eller en befogenhet för de nationella domstolarna att pröva sådana åsidosättanden av unionens miljö rätt ex officio
- 2) I motiveringen till ett beslut att inte genomföra en miljökonsekvensbedömning ska, i enlighet med artikel 4.5 b i direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt i dess lydelse enligt direktiv 2014/52/EU samt effektivitetsprincipen, det säkerställas att skälen ska kunna identifieras som sådana och att deras innehåll är begripligt. Det ankommer på den nationella domstolen att pröva huruvida en motivering uppfyller dessa krav då den har tillgång till nödvändig information för att bedöma om allmänheten i den berörda medlemsstaten kunde identifiera skälen som sådana och förstå dem.
- 3) Det måste av motiveringen för att avstå från en miljökonsekvensbedömning enligt artikel 4.5 b i direktiv 2011/92 på grundval av objektiva kriterier och med hänvisning till de relevanta kriterier som anges i bilaga III vara möjligt att utesluta att det är sannolikt eller föreligger en risk för att projektet får en betydande påverkan på miljön.
- 4) Vid den föregående prövningen av om det är nödvändigt att genomföra en lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i dess lydelse enligt direktiv 2013/17/EU är det tillåtet att beakta de punkter i en plan eller ett projekt som innefattar avlägsnande av föroreningar och som kan få till följd att de skadliga effekterna på det skyddade området begränsas, när det på grundval av objektiva omständigheter står klart att de skulle ha ingått i gestaltningen som standardinslag oavsett eventuell påverkan på det berörda området, och varje rimligt tvivel ur ett vetenskapligt perspektiv vad gäller deras effektivitet kan uteslutas.
- 5) Om den behöriga myndigheten i en medlemsstat vid den föregående prövningen är övertygad om slutsatsen att det inte krävs att det genomförs någon lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i direktiv 92/43, ska den åtminstone ge en uttrycklig och detaljerad motivering som kan undanröja alla rimliga tvivel ur ett vetenskapligt perspektiv vad beträffar de planerade byggarbetenas påverkan på det berörda bevarandeområdet som sådant. Det gäller endast för de tvivel som yttrats under förfarandet för godkännande i den mån som de är rimliga ur ett vetenskapligt perspektiv.

- 6) När motiveringen till ett beslut att inte genomföra en lämplig bedömning av konsekvenserna enligt artikel 6.3 i direktiv 92/43 återfinns i beslutet ska den behöriga myndigheten säkerställa att skälen kan identifieras som sådana och att innehållet i dem är begripligt. Det ankommer på den nationella domstolen att pröva huruvida en motivering uppfyller dessa krav då den har tillgång till nödvändig information för att bedöma huruvida allmänheten i den berörda medlemsstaten kunde identifiera skälen som sådana och förstå dem.